

Felfűvalkodás.

Mivel az értelemnek kiterjedése magát nagy fel-emelkedésben mutatja, az ember abban felfűvalkodván, testi magát is utána kívánja vinni. Úgy látszott néki, hogy a mit kigondol, végbe is viheti Okoskodása, gondolatja, bölcsesége valamely Istenségtől eredett méltóságot jelentvén, tapasztalásánál fogva magát is egy olyan részecskének lenni képzelte E szerint mint földi Isten, testén is úgy kívánt uralkodni *Mi köze lelkemnek a testenmel és gondolatomnak érzésemmel?* mond némely bölcse a régiségnek. Elindulnak érzésekkel gondolataik után, testekben is Istennek vélvén magokat E szerint tesznek természetekből többet, mint a mi. De a stoikusok, s mások, érzékenységeknek köteleiből minden okoskodásoknak trucczára is ki nem szabadulhatván, a képzelt és gyakorlásba nem vehetett tulajdonságok, hitetessé változnak mindazon esetekben, melyeket a képzelődés a természetten felül emelt. Elhitették egymást, hogy okosságokkal a testet, annak fájdalmát, életeknek ostorozó viszontagságát lábaik alá tapodhatják.

Azomban belső gyengeségek megkerüli őket hátul, melyet ugyanazon cselekedet által mutatnak ki e világnak, melylyel fedezni kívánják. Különös életmódjára, tudományokra adják magokat. A természet ellen tanítanak, hogy ez is, az is, magát minden másoktul

megkülömböztetve, azok felett hirtelen, dicsértessen és csodáltasson. Álmaikkal a természetnek felibe emelkednek és hogy magokat többeknek mutassák, mint emberek, oly erkölcsi erőt hirtelen magokról, melyet másoktól is megkivánnak, a mivel érzékenységnek birni lehetetlen. Munkáikat olvasván, az álméltkodás értelmét ajulásba hozza, látván lelkekben, hogy mi csoda törvényt kívánnak tenni testekben. Érzették, hogy tudományjokat, tehetségek felett álmodják, de hirtelen, nevekké hirtelkódtak a dicsőségnek keresésében Nem tudta Plátó, hogy képzelődései csak elmegőzők? és republikája gyakorolhatatlan? Csodáltatni kívánt s meg is lett. Ha Diogenest hordójában tudós kevélységének közepette senki se tekintette volna, kibujt volna belőle; de Nagy Sándor senkit látogatással nem tekintvén, neki elment megnézésére és rész szerint csodálására. Nem azért szörbölt markából viz italát, mintha korsóból nem alkalmasabb lett volna, hanem hogy az eset különös lévén, benne csodáltasson. Minden ember edényből, pohárból ivott, ő is úgy tévén, ki csodálta volna?

Az erkölcsökkel is így tettek. Természetten kívül csináltak természetet, mivel kigondolni könnyű volt. Pompás képzelődésekkel ebben sétáltak, de érzésekkel, cselekedetekkel érzékenységek közt raboskodtak. Így aztán a természetben élő halandók szép erkölcsössel is annál csekélyebbeknek tetszettek, mentül feljebb látszattak amazok emelkedni a képzelődés világában Ne csináljunk magunkból nagyobbakat, mint természettel vagyunk és mindjárt többnek, jobbnak látszunk Innen jön osztán, hogy mindenfelé a sok szép beszédet halljuk és a legrútabb cselekedeteket látjuk. Két világban folytatjuk életünket: *Beszéd-világ*, melyben a szép er-

kölcs, érdem, felebaráti szeretet, emberi kötelesség napfényesen tündökölnék; a *cselekedet-világában* pedig pusztulást mutatnak. Nézd meg az embereket, mint beszélnek, és hogy cselekesznek; lehetetlen nevetésre ki nem fakadnod. Nagy részben az szűli, hogy a természetet kivetkeztték magából, olyan dolgokra kényszerítvén melyekkel hogy nem birt, a melyekkel bírhatott volna, azokkal is fenhagyott Ember! hiába fúvod fel erkölcsöd nagyságát, mert ha aranyat mutatnak, utána mégy a világ szélire is Kincs által a csekélységből méltóság lesz; a gonoszságból megigazulás. Az érdem és erkölcs maga is sokszor neveltség, ha pénz nem segíti. A cselekedet itt mind oda czéloz, hogy dicséretet, dicsőséget nyerjen. Ne tudják, ne lássák, mond a tudós, cselekedeteimet, csak lelkemben láthatam egyedül, hogy boldogulásomra szolgálnak és igazak. De azért csak nem állott ellent egy filozofus is hire kiterjedésének Ha irások, nevek, más filozofus által kisebbítettett (ki hirnevet nem kívánván, rágalmazta a másét), ők is csak indulatba jöttek, melynél fogva csúfolással fizették a csúfolást. A hirnév ellen beszélve, keresték a hirt és nevet. Az irigy indulatokat lábaik alá tapodva, irigykedtek egymásra és a midőn legnagyobbra fujták fel magokat, lettek előttünk némely tekintetben neveltségessé.

Az ember nyomorúlt állat. Egy szó ellenségeddé teszi. Egy eset földhöz üti. Ha a szerencse szárnyaira veszi: kevély, dicsekedő, felfúvalkodott; és a több embert, mint lábának zsámolyát úgy nézi. Ha a viszontagság szerencsésjéről leveti: sirva fakad, azoknak esedezve, kiknek azelőtt rangjának magasságáruul köpködött alá fejökre. Ilyen elolvadásában azt mutatja, hogy szerencsésjét nem érdemlette.

Akárhogy hireljük okosságunkat, emberi szí-
vünket, de majdnem minden megsértés bosszuállást
szül annak elkövetője ellen. Viseljük béke-
sággal egymás hibáit, mond a tudós. Igen is szóban, de
azért nem ajánlom, hogy a kegyes embert is sérelem-
mel illessed. Lehet, hogy régen az emberek mások vol-
tak. Én azokat vizsgálom, a kik közt élek.

Első kötelesség, mond erkölcsi tudományunk, a
szerencsétlen eseteken segíteni. Mind megvalljuk, he-
lyesnek találjuk, annyival inkább, mivel reá közönsé-
ges szükségünk van; minden ember ki lévén a vesze-
delemnek és kárnak tétetve. De mégis e rovásra ne ess
szerencsétlenségbe, ha elkerülheted, mert szélyvel
szaladnak mellőled, rajtad szánakozva s meg nem se-
gítve. Ha az ember inkább elmében és okoskodásban
élne, mint érzékenységben: egyenlő állapotban kellene
humorával lenni. Azonban látod, hogy ideje és környül-
állása szerint majdnem minden órában változik. Ha
dolgai rosszul mennek, ha kárt vall; ha kedvetlen ese-
térül kap hirt, ha kisebbítik, gyalázzák, ellene törnek:
kedvét benne elevenségre nem hozhatod. Bú ülepedik
orczájára és szeméiben elkeseredés látszik. Ha dolga
jó lábon áll, ha minden felől szerencse mosolyog sze-
mébe és sorsával mindenütt bátorságba van: vigad,
hányja-veti magát, kiáltva beszél, kaczag; vendégeit
húzza, vonja, taszigálja; nem tudván megelégedése,
örömét belőle hogy adja ki. Jelentsd lárma közt,
hogy majorja felégett, minden kedve füstöt vét azon-
nal. Ilyen az ember! Nem beszédében kell ismerni, ha-
nem esetében és tettében.

